

Parashikimi i institutit të posedimit në të Drejtën Romake

MSc. Julian Fakaj

Abstract

Possessing as an important civil law institute represents a particular interest, closely related to the right of ownership. The possession is foreseen in articles 304, 315 of the Civil Code, approved by law no. 7850, dated 29.07.1994 "On the Civil Code of the Republic of Albania". Possession is an institute that consists primarily of the right of the owner to possess, while the right acknowledges that it also exists in an independent way of ownership. Given the importance that possession holds for the right lawmaker, in addition to the special protection it guarantees, it also accords to him a series of legal effects.

Keywords: possession, civil law, lawmaker, institute, interest.

Abstrakt

Posedimi si një institut i rëndësishëm i së drejtës civile, paraqet një interes të veçantë, që lidhet ngushtë me të drejtën e pronësisë. Posedimi parashikohet në nenet 304,315 tëK.Civil, të miratuar me ligjin Nr. 7850, date 29.07.1994 'Për Kodin Civil të Republikës së Shqipërisë'. Posedimi është një institut që konsiston në radhë të parë në të drejtën e pronarit që të posedojë, ndërkohë që e drejta pranon që ai ekziston edhe në një mënyrë të pavarur nga pronësia. Nisur nga rëndësia që posedimi paraqet për të drejtën ligjvënësi, përveç mbrojtjes së posaçme që i garanton, i akordon atij edhe një sërë efektsh juridike.

Fjalë kyçe: posedim, e drejtë civile, ligjvënësi, institute, interes.

* * *

Posedimi si një institut i rëndësishëm i së drejtës civile, paraqet një interes të veçantë, që lidhet ngushtë me të drejtën e pronësisë. Posedimi parashikohet në nenet 304,315 tëK.Civil, të miratuar me ligjin Nr. 7850, date 29.07.1994 'Për Kodin Civil të Republikës së Shqipërisë'. Posedimi është një institut që konsiston në radhë të parë në të drejtën e pronarit që të posedojë, ndërkohë që e drejta pranon që ai ekziston edhe në një mënyrë të pavarur nga pronësia. Nisur nga rëndësia që posedimi

paraqet për të drejtën ligjvënësi, përveç mbrojtjes së posaçme që i garanton, i akordon atij edhe një sërë efektsh juridike.

Gjatë gjithë të drejtës Romake janë njohur vetëm dy të drejta të cilat mund të përshkruajnë Posedimin e zhveshur e të pavaruar nga e gjithë pronësia; të quajturat **Uscaption dhe Interdicts**¹. Uzucapio² u parashikua fillimisht në Ligjin e Dymbëdhjet Tabelave (*Leges Duodecim Tabularum*)³, i cili u adoptua nga Romanët në vitin 450 Përpara Krishtit. Uzucapio formohet nga bashkimi i fjalëve 'usus' (perdorim) dhe 'capio-ere' (me marre), dhe do të thotë fitim me anë të përdorimit-posedimit⁴. Në këtë fazë të hershme Romanët nuk bënin dallim ndërmjet parashkrimit fitues dhe parashkrimit shues⁵. Sipas tabese 6.3 me parashkrim fitues fitohej si pronësia e sendeve të luajtshme ashtu edhe pronësia e sendeve të palujtshme. Kështu në të drejtën e vjetër Romake, me parashkrim fitues mund ta fitonin pronën të gjithë qytetarët e Romës nëse ishin *sui iuris* dhe kur pa ndërprerje (**sine interruptione**) kishin zotëruar objektin e luajtshëm një vit, ndërsa atë të paluajtshëm dy vjet⁶.

¹ Savigny, Friedrich Karl von, *Savigny's Treaties on Possession or the Jus Possessionis of the Civil Law*, (sixth edition), translated from the German by the Sir Erskine Perry, Chief Justice of the Supreme Court at Bombay, Hyperion Press, Inc. Westport, Connecticut, ISBN-88355-861-1 fq. 5

² Fjala 'Uzucapio' është pjesë e një trashëgimie të vjetër kur asnjëri nuk është i sigurt se kur ajo është përdorur duke iu referuar parashkrimit: Shih në këtë drejtim Van Oven *JC Leerboek van Romeinsch Privaatrecht* (3rd ed 1948), fq. 81

³ Sipas Van Oven *JC Leerboek van Romeinsch Privaatrecht* (3rd ed 1948) 82, Tabela 6.3 përcakton se: 'Usus auctoritas fundi beennium esto, ceterarum rerum omnium annuus est usus'. Ekziston një debat mbi kuptimin e kësaj të këtij parashkrimi, por që nuk do të diskutohet këtu. Sipas Van Oven *JC Leerboek van Romeinsch Privaatrecht* (3rd ed 1948) 81, Parashkrimi (fitues) ndoshta ka ekzistuar edhe përpara se të adoptohej në Dymbëdhjet Tabelat.

⁴ Prof. Nathanael A., 'Fitimi i pronësise me ane të posedimit', *Drejtësia Popullore* Nr. 4/1956, fq. 23

⁵ Marais E. J., Stellenbosch University <http://scholar.sun.ac.za>, pg. 28

⁶ Dr. Puhani I.- E drejta Romake, Botim i Entit të Teksteve dhe

Kështu, thjeshtë posedimi, i pavarur nga të drejtat e tjera, është themelimi i vetë pronësisë⁷. I njëjti posedim me të vërtetë, i cili formon bazat për Usucaption, më pas u konsiderua si një lidhje e veçantë ligjore me Actio Publiciana;⁸ por origjina e Usucaption-es nuk mund të gjendet në formën e procedurës, e cila u prezantua më pas. Prandaj, është thjeshtë posedimi i pavarur nga lidhjet e tjera ligjore, nga ku varet fitimi i pronësisë me Usucaption⁹. Për të fituar pronësinë e sendit me Usucaption në të drejtën e vjetër romake në varësi të zhvillimit të pronës private, e cila ishte në fillimet e saj, nuk kërkoheshin kushte strikte. Kështu, për fitimin e pronësisë së sendeve mjaftonte vetëm fakti i posedimit të qetë të sendit dhe shfrytëzimi ekonomik i tij. Kushte strikte për parashkrimin fitues juridikisht të rregullt u parashikuan në të drejtën Romake klasike. Kështu, kushtet që kërkoheshin për fitimin e pronësisë me parashkrim fitues ishin: i) **res habilis**(sendit i përshtatshëm për pronë private dhe i parandaluar që të fitohet me parashkrim fitues); ii) **titulus** (justa titulus ose titulli i rregullt juridik), që përbehej nga të gjitha mënyrat e fitimit të pronësisë të cilat nuk e kishin bërë fituesin e objektit pronar për shkak të ndonjë parregullsie; iii) **fides**(bonae fidei ose male fides), në kohën e vendosjes së sendit në posedim të fituesit¹⁰, iv) **possessio** (posedimi fizik i sendit dhe vullneti i poseduesit që ta mbajë sendit si të vetin (corpus et animus rem sibi habenti) dhe v) **tempus**(qënia e sendit në posedim të fituesit për të gjithë periudhën e përcaktuar kohore); një vit për sendet e luajtshme dhe dy vjet për sendet e paluajtshme. Afati i posedimit të sendit për efekt të parashkrimit fitues nuk plotësohej në rast se ndërpritej vazhdimi i tij përpara plotësimit të afatit të përcaktuar. Veprimet e parapara për ndërprerjen e vijimit të parashkrimit fitues kishin vetëm natyrë simbolike: thyhej një degëz e drurit, vinin në tokë, vizitonin shtëpinë e tij.¹¹Parashkrimi fitues nuk Mjeteve Mesimore i Krahines Socialiste Autonome të Kosovës, Prishtinë, Dhjetor 68, fq. 236

⁷ Von Savigny 's, Loc. Cit.

⁸ Nje padi qe lejonte nje person i cili kishte fituar pronesine bonitariane te nje prone per ta rimarre ate, ne menyren qe personi ne kohen e duhur te fitoje titull te plote pronesie. Kjo padi eshte emeruar per Publicius, pretorin i cili per here te pare e garantoj ate. Bryan B. Garner, Editor in Chief, Black's Law Dictionary Deluxe Seventh Edition, fq. 28

⁹ Von Savigny 's, Loc. Cit.

¹⁰ Sipas dispozitave te te drejtes klasike, ishte i mundur parashkrimi fitues vetem ne tri raste edhe pa ekzistimin e bonae fidei ne momentin e vendosjes se posedim: 1) usucapio pro herede i lejohej cdo qytetari, edhe pse nuk e kishte statusin e trashgegimtarit; 2) usureceptio fiduciae lejohej mbi sendet te cilat fiducianti (Pronari i meparshem) ja kishte besuar t'i ruante fiduciar, dhe kur ato i kishte marre ne menyre te pandergjegjshme dhe 3) usureceptio ex praediatura i lejohej qytetarit mbi token qe me te vertete ishte shitur ne ankand publik, mirepo edhe me tutje kishte ngelur ne posedim te pronarit te meparshem. I Puhani vep. Cit., fq. 237

¹¹ Ne te drejten e lashte kerkoreshin vetem veprime te tille me te cilat nderpritej efektivisht posedimi i uzukapientit. Per ta evituar perdorimin e forces, ne te drejten

nderpritej me paraqitjen e padise se rei vindicatio, por me perfundimin e gjykimit ne rast te pranimit te saj. Ne rast te nderprerjes se afatit te parashkrimit fitues afati i ri fillonte nga momenti i kryerjes se nderprerjes. Koha e kaluar per parashkrimin fitues u llogaritej suksesoreve universal, qysh prej ligjit IIX tabelave, ndersa suksesoreve singular ne kohën klasike¹². Që të fitohej pronësia me parashkrim fitues duhej që poseduesi ta posedonte sendin *nec clam, nec vi, nec precario*, d.m.th në mënyrë të hapur dhe publike duke u sjelle me sendin ashtu si sillej edhe pronari. Kështu pronën me parashkrim fitues e fitonin vetëm ata persona që plotësonin të gjithë kushtet e sipërcituara të përcaktuara për fitimin e pronësisë me parashkrim fitues, të cilët bëheshin pronarë të saj ditën e fundit të plotësimit të afatit të parashkrimit fitues. Usucapio - me periudhën e tij të shkurtër - u bë i pa praktikueshëm në periudhën post klasike për shkak të zhvillimeve social politike dhe ekonomike, të cilat kontribuan në zhdukjen e këtij institucioni ligjor nga praktika për sendet e paluajtshme¹³. Kjo u shoqërua me njohjen e një forme të re të parashkrimit fitues i njohur si **longitemporis praeskriptio**(parashkrimi fitues i gjatë), i cili dallonte nga parashkrimi fitues për nga afatet e parashikuara dhe pasojat juridike¹⁴. Kështu për parashkrimin e gjatë, kërkoheshin që posedimi të zgjaste 10 vjet ndërmjet banorëve të një province (*interpraesentes*) dhe 20 vjet ndërmjet banorëve të provincave të ndryshme (*inter absentes*). Dallimi ndërmjet **parashkrimit fitues dhe longi temporis praeskriptio**, qëndron në faktin që parashkrimi fitues ishte mënyrë fitimi e pronësisë, ndërsa parashkrimi i gjatë shuante të drejtën e padisë pronësore të pronarit në rast të kundërshtimit nga poseduesi i paditur se ai e posedonte sendin për aq kohësa kërkoheshin për veprimin e tij. Në të drejtën Romake instituti i parashkrimit fitues e mori zhvillimin e tij të plotë në kohën e Justinianit, ku ai u shndërrua në një mënyrë të veçantë të fitimit të pronësisë.¹⁵ Kështu **longi temporis praeskriptio** u shndërrua në një institut me natyrë fitimi pronësie duke u shkrirë me *uzucapion-in* e mëparshëm në një institut unik. Për fitimin e pronësisë së objektit tashmë kërkoheshin të gjitha kushtet e sipërcituar për fitimin e uzucapion-it si dhe një afat posedimi prej tre vjetësh për sende e luajtshme dhe 10 vjet ose 20 vjet për sendet e paluajtshme në bazë të faktit nëse veprimi kryhej ndërmjet banorëve të të njëjtës provincë ose ndërmjet banorëve të provincave të ndryshme. Në të njëjtën kohë vazhdoi të përdorej edhe uzucapio për fitimin e pronësisë së sendeve të luajtshme për një afat prej 3 vjetësh. Në kohën e Justinianit ekzistonte edhe një lloj tjetër parashkrimi i quajtur **longissim i temporis praescriptio**. Për fitimin e pronësisë sipas këtij lloji parashkrimi nuk kërkoheshin titulljuridik, por vetë posedimi i sendit për një periudhë kohore prej 30 ose 40 vjetësh, pa u bërë u dallimi ndërmjet sendeve të luajtshme ose të

klasike u lejuan deklaratat e pronareve, Cic. De orat.3, 28, Dr. Puhani I., Vep. Cit., fq. 238

¹² Kjo ishte *ceptio temporis* I 2, 6, 13; D 41, 3, 14; D 41, 3, 19, Dr. Puhani I., Vep. Cit., fq. 238

¹³ Ernest Jacobus Marais, Vep. Cit. fq. 33

¹⁴ Dr. Puhani I., Vep. Cit., fq. 239

¹⁵ Dr. Puhani I., Vep. Cit., fq. 236-239

paluajtshme. E drejta Romake ka njohur edhe një formë të veçantë të parashkrimit të jashtëzakonshëm të quajtur **immemorial praescripto** (parashkrimi që nuk mbahej mend). Fitimi i pronësisë nëpërmjet veprimit të këtij lloj parashkrimi realizohej nëpërmjet posedimit të pandërprerë të sendit ose të së drejtës për një kohë tepër të gjatë që nuk mbahej mend se që kur kishte filluar. Kështu, që është një lloj parashkrimi suplementar kur parashkrimi i zakonshëm ose i jashtëzakonshëm nuk mund të jetë i vlefshëm, dhe provohet me dëshmitarë të cilët mund ta përcaktojnë nga ajo që kanë parë vetë ose që kanë dëgjuar nga paraardhësit e tyre: Parashkruesi duhet të provojë përdorimin e përdorimit ose ushtrimin e të drejtës.¹⁶ E drejta e poseduesit interdictor është e drejta e dytë që ka të bëjë me posedimin në të drejtën Romake. Lidhja ndërmjet tyre është si vijon: Posedimi thjeshtë nuk është një marrëdhënie juridike, zhveshja i tij nuk përbën një shkelje ligjore, dhe ai bëhet i tillë, kur ndonjë e drejtë tjetër shkelet në të njëjtën kohë me të. Por në qoftë se zhveshja nga posedimi kryhet me dhunë kryhet një shkelje ligjore, sepse dhuna është e paligjshme dhe kjo është një shkelje kundër të cilës rivendosja mund të sigurohet me anë të një interdicti¹⁷. Në të drejtën Romake interdiktat ishin urdhra të shkruara ose të kushtezuara, që i jepnin magjistratët romake, kryesisht pretoret me kërkesën e personave të interesuar në rrethana të justifikuar dhe përmbanin urdhëresën drejtuar ndaj ndonjë qytetari që diçka të bëhej ose të mos e bëhej. Disa nga interdiktet ishin të vlefshme për mbrojtjen e një poseduesi të veçantë, ndërkohë që të tjerat gjenin një zbatim të përgjithshëm dhe mund të përdorshin nga çdo posedues i mbrojtur. Poseduesit interdiktor klasifikoheshin në tre kategori: **a)** në interdiktet me qëllim marrjen e posedimit (*interdicta adipiscendae possessionis*); **b)** në interdiktet që synonin mbajtjen e posedimit (*interdicta retinendae possessionis* dhe **c)** në interdiktet që synonin rifitim të posedimit (*interdicta recuperandae possessionis*). Interdiktet që synonin mbajtjen e posedimit (*interdicta retinendae possessionis*) përdoret në rastin kur poseduesit i bëheshin pengesa në posedimin e sendit ose kur i kërcënohej rreziku i humbjes së sendeve. Për këtë shkak ky interdikt njihet gjithashtu dhe si interdikt pengues apo ndalues (*interdicta prohibitoria*). Kjo kategori përfshin dy tipe të veçantë interdiktesh që janë: **i) interdiktum utipossidetis**, që kishte të bënte me sendet e paluajtshme dhe **ii) interdiktum utrubi**, që kishte të bënte me sendet e luajtshme. Një tipar karakteristike i këtyre dy interdiktëve ishte se ato ishin direkt kundër të dyja palëve në mosmarrëveshjen që kishte të bënte me posedimin (kështu që ato gjithashtu referohen si interdikt dublicia). Kjo do të thotëse në një rast të tillë pretori duhet të përcaktonte se cila nga palët përpara tij në terma relativ kishte një pretendim të ligjshëm për mosmarrëveshjen objekt shqyrtimi. **i) Interdiktum UtiPosidenti**, kishte si qëllim të tij të mbronte palën që ishte aktualisht në posedimin e kësaj prone, në kohën kur interdikt ishte kërkuar kundër ndonjëndërrhyrje me forcë. Interdiktet

kishte karakter ndalues. Sidoqoftë, nëse poseduesi prezent e kishte fituar posedimin e tij (*vi vel clam vel precario*), nga pala tjetër, kësaj të fundit i jepej posedimi dhe mbrojtja. Për këtë shkak, mbrojtja ishte e garantuar për palën që kishte pretendimin e posedimit të ligjshëm dhe për këtë shkak interdiktet ishte njëkohësisht i dyanshëm (*duplex*) dhe rikthyes (*interdictum restitutorium*), në rastin kur poseduesi prezent ishte urdhëruar të kthente posedimin e tij kundërshtarit. Kur personi të cilit i ishte drejtuar urdhri, nuk i nënshtrohej atij, ai mund të detyrohej me **missiones in possessionem dhe me stipulime pretoriane**. Nëse personi ishte pronari vete, posedimi i sendit mund të bëhej vetëm me ndihmën e *rei vindicatio* ose *Actio Publiciana*.¹⁸ **Interdiktum Utrubi**, zbatohet në rastin kur pengohej posedimi i sendeve të luajtshme. Ky interdikt, nuk ngrihej nga poseduesi i fundit, por vetëm nga poseduesit që objektin e posedimit e posedonin për një periudhë të gjatë si p.sh. për pjesën më të madhe të vitit kur ishte ndërmarrë interdiktat. Edhe ky interdikt mund të ngrihej vetëm nga ai që kishte poseduar sendin gjatë viteve të kaluara, me përjashtim të rasti kur ai e kishte fituar posedimin nga pala kundërshtarë që e kishte penguar (*vivel clam vel precario*). Si në rastin e interdiktum uti possidentis, interdiktum utrubi ishte i dyanshëm dhe ndalues si edhe rikthyes kur posedimi i objektit i ishte dhënë palës që nuk ishte poseduesi prezent. Interdiktet që synonin rifitim të posedimit të poseduesve që u ishte marrë posedimi i sendit ishte (*interdicta recuperandae possessionis*), e cili njihet edhe si interdiktet i ristituimit (*interdicta restitutoria*), sepse ai detyronte një person të dëbonte një tjetër për të rikthyer posedimin këtij të fundit. Interdiktet kryesor në këtë kategori ishte (*interdictum unde vi*), i cili përdorej kur një person ishte dëbuar nga posedimi i tij me forcë. **Interdiktum Undevi**, zbatohet vetëm për posedimin e sendeve të paluajtshme, ishte i vlefshëm për poseduesin që i ishte hequr posedimi me forcë. Me këtë interdikt pretori urdhëronte jo poseduesin që të rikthente posedimin e pronës në fjalë tek poseduesi i mëparshëm me përjashtim kur i fundit vetë kishte fituar posedimin e tij me forcë, me fshehtësi ose me anë të dhënies së vullnetshme nga kundërshtari. Ky interdikt mund të kërkohej brenda një viti pas humbjes së posedimit. E drejta Romake ka njohur dy interdiktet **undevi**: *i) interdiktum de vi armata* dhe *ii) interdiktum de vi privata*. Interdiktum unde vi armata mund të kërkohej nga personi i cili ishte larguar nga posedimi i tokës së tij me forcën e armëve. Interdiktum de vi armata mund të përdorej me sukses nga çdo posedues bile edhe nga pala që e kishte fituar posedimin *vi vel clam vel precario*. Në një rast të tillë, nuk ishte e nevojshme për jo poseduesin të kërkonte interdiktin brenda një viti nga mos posedimi. Ndërsa interdiktum de vi privata u shërbente vetëm atyre poseduesve të cilët ishin të ndërgjegjshëm ndaj kundërshtarit. Justiniani i bashkoi këto interdiktet duke përcaktuar që çdo përdorje e forcës në marrëdhëniet poseduese të ndëshkohej me humbjen e pronësisë, me ristituimin e sendit të marrë dhe me gjobë në të holla në masën e vlerës së tij.

Një interdikt tjetër i drejtuar në kthimin e posedimit ishte

¹⁶ Charles P. Sherman, 'Acquisitive Prescription: Its existing World-Wide Uniformity, fq. 156

¹⁷ Von Savigny 's, Vep. Cit. fq. 6

¹⁸ Dr. Puhan I., Vep. Cit, fq. 258

interdictum de precario, të cilin e peëdornin personat që poseduesi prekar nuk donte t'ua kthente sendin e marrë në precario. E drejta Romake ka njohur edhe dy raste në të cilat prona fitohet njëkohësisht me posedimin, që janë pushtimi, i një sendi që nuk ka pronar dhe dorëzimi, nga dora e pronarit. Në të dy këto raste është e vërtetë, se marrja e posedimit është e quajturë modus acquirendi, e cila është ç'farë Juristët e quajnë modus acquirendi; por posedimi si një kusht i veçantë i vazhdueshëm nuk është në asnjë mënyrë terreni i fitimit të kësaj të drejte, sepse posedimi dhe pronësia së bashku fillojnë në të njëjtin moment.¹⁹ Për rrjedhojë nuk mund të pranohet asnjë karakter juridik i veçantë i posedimit, për sa kohë që nuk ekziston asnjë e drejtë që të realizohet për poseduesin. Kështu pushtimi dhe dorëzimi kurdo që ato lidhen me formën e veprimit, mund të përdoren si autoritet për posedimin, megjithëse ato kur nuk e përmendin vete posedimin; dhe ky rregull tashmë është përmendur tërthorazi në listën e autoriteteve²⁰. Siç shihet nga analiza e mësipërme posedimi është themelimi i këtyre interdiktëve dhe kështu si në usucapio themelimi i të drejtës përgjithësisht. Kështu duke iu referuar këtyre dy instituteve të së drejtës Romake konkludojmë instituti i posedimit ka qenë i parashikuar në të drejtën Romake si një institut i plotë. Posedimi ishte i njohur me emrin **possessio** dhe perkufizohej si *'pushteti fizik apo material mbi sendin'*²¹. Sipas të drejtës Romake posedimi përbehej nga dy elementë: elementi **trupor**(*corpus*) dhe elementi **shpirtor** ose **animus**²². Objekt i posedimit në të drejtën Romake ishin sendet trupore ose të drejtat reale. Sendet jo trupore nuk ishin objekt i posedimit. Megjithatë e drejta Romake me krijimin e qesimeve afatgjata dhe njohjen e të drejtës së mbrojtjes interdiktore dhe për personat që nuk i posedonin sendet e huaja cum animo rem sibi habendi, dhe sidomos kur kjo e drejtë ju njoh edhe të autorizuarve të servituteve tokësore, të cilët nuk i posedonin objekte të huaja as corpore dhe as animo, pranoi edhe posedimin e të drejtave ose të të ashtuquajturave ju ris quasipossessio. Posedimin e të drejtave e gëzonin ata persona që kishin vullnetin që të përdornin ndonjë të drejtë për interesin e tyre, nderkohe që e kishin përdorur me të vërtetë këto të drejta. Ku vullneti për të përdorur të drejtën ishte analogjik me vullnetin për të poseduar sendin (animus rem sibi habendi), nderkohe që përdorja e vete të drejtës ishte analogjike me posedimin fizik të sendit (corpus). Në qdo rast tjetër, në kuaziposedimin e të drejtave aplikoheshin dispozitat e krijuara për posedimin e sendeve të trupshme.²³ Posedimi i sendit ndahej në

posedim të pronarit dhe posedim të jo pronarit. Pronari e posedonte sendin në bazë të së drejtës së tij të pronësisë, ndërsa të gjithë poseduesit e tjerë e posedonin sendin në bazë të ndonjë pune juridike të lidhur me pronarin ose në bazë të ndonjë pune juridike që ishte në rregull sa për sy e faqe dhe duhej t'i bënte pronare ose në bazë të ndonjë veprë antiligjore, e cila në asnjë rast nuk mund të arsyetonte posedimin e sendit²⁴. E drejta Romake njihje disa lloje posedimesh:

a) Posedimin natyror (detentio) ose possessio naturalis; i cili krijohet si rezultat i veprimeve juridike që kryheshin me pronarin. Poseduesit e sendit kishin pushtetin fizik mbi sendin, pra ata kishin në zotërimin e tyre vetëm corpus-in ose trupin e sendit. Këtë fakultet poseduesit e ushtronin duke pranuar faktin që ata nuk ishin pronarë dhe për këtë fakt, ata kishin bindur vullnetin e tyre se sendin e mbanin në emër të tjetrit. Poseduesit të cilët i mbanin sendet në emër të tjetrit quheshin posedues natyrorë ose detentorës, ndërkohë që posedimi i tyre njihet si possessio naturalis ose si posedim natyror (detentio).

b) Posedimi civil apo interdictio (possessio civilis ose possessio ad interdicta); i cili krijohet si rezultat i ndonjë veprimi tjetërsimi që duhej se ishte në rregull në lidhje me jo pronarin ose me ndonjë vepër të kundërligjshme. Poseduesit e sendit si në rastin e posedimit natyror kishin pushtetin fizik (corpusin) mbi sendin dhe kishin bindur vullnetin e tyre se sendin e mbanin për vete (animus rem sibi habendi). Dallimi themelor midis posedimit natyror dhe posedimit civil qëndronte në faktin e mbrojtjes së poseduesve. Kështu, poseduesit natyrorë nuk gëzonin ndonjë mbrojtje të veçantë, për rrjedhojë ata mbrojtjen e sendit mund t'ia kërkonin vetëm pronarit. Ndërsa, poseduesit civil gëzonin një mbrojtje të veçantë, ata e mbronin vete sendin, nëpërmjet interdiktëve. Për rrjedhojë, ata nuk mund t'ia kërkonin mbrojtjen e sendit pronarit. Mbrojtjen me interdikte poseduesit e sendit mund ta ushtronin edhe ndaj vetë pronarit të sendit, i cili përpigjej t'ua merrte sendin me ndonjë mënyrë tjetër jo ligjore. Nga pikëpamja e mbrojtjes me interdikte me poseduesit civil u barazuan edhe disa posedues të tjerë (cum animo alieno nomine possidendi). Këta posedues për shkak të cilësive të veçanta të autorizimeve të tyre duhej që të gëzonin mbrojtje si ndaj pronarëve të sendit ashtu edhe ndaj personave të tjera (erga omnes). Posedues të tillë ishin ata që e kishin posedimin në bazë të servituteve personale të uzufuktit, të kontratave afatgjata mbi qesimin e tokës etj. Edhe pse këta posedues ishin në të vërtetë posedues natyrorë (detentor), këta fituan të drejtën që të mbroheshin me interdikte, dhe për rrjedhojë u barazuan me poseduesit civil ose interdiktore. Ky lloj i veçantë posedimi sipas Savinise është njohur si një posedim i ndërmjetëm midis posedimit natyror dhe posedimit civil. Sipas fakteve që i kishin paraprirë konstituimit të posedimit posedimi ndahej në: **i) possessio justa (possessio non vitiosa)** dhe **ii) possessio in justa (possessio vitiosa)**, ose në posedim të drejte formalisht dhe në posedim jo të drejte formalisht. **i) Possessio justa (possessio non vitiosa)** ekzistonte në ato raste kur poseduesi i sendit nuk e kishte fituar objektin e posedimit në mënyrë të kundërligjshme ose të vesuar,

¹⁹ Von Savigny 's, Vep. Cit., fq. 9

²⁰ Von Savigny 's, Vep. Cit., fq. 9

²¹ Dr. Puhan I., Vep. Cit., fq. 254

²² Në të drejtën klasike Romake... koncepti i posedimit fillonte nga elementi (corpus or factum possidendi) faktik (personi, që posedon për një tjetër quhet gjithashtu posedues)... Në traditën romake moderne (p.sh. Savigny) sigurisht u theksua elementi i anim uspossidenti (për atë që posedon), Storme, M. E., Gent 2002, Part II. Circulation (Acquisition and Loss) of Possession and of Property fq. 46.

²³ D 8, 4, 2; D 43, 19, 7; D 43, 26, 2, 3; D 8, 5, 6, 1; Dr. Puhan I., Vep. Cit., fq. 260

²⁴ Dr. Puhan I, Loc. Cit.

pra sendi nuk ishte fituar clam, vi ose prekario, pra objekti i posedimit nuk ishte marrë fshehurazi, me force ose ishte dhene nga vete pronari per t'u shfrytezuar. E thene ndryshe, possessio ju sta ekzistonte ne ato raste kur poseduesi i sendit e kishte fituar objektin e posedimit ne baze te nje shkaku juridik ose titulli, qe ne kushte normale sherben per kalimin e pronesisë se sendit, por që në rastin konkret e drejta e pronësisë nuk kalonte për shkak të ekzistencës së ndonjë të mete ose vesi të titullit si p. sh. sendi është blerë nga një person që nuk është pronar i tij. **ii) Possessio in justa**(*possessio vitiosa*) ishte çdo posedim që poseduesi e kishte konstituuar në mënyrë të kundërligjshme ose me ves; çka do të thotë se objekti i posedimit ishte marrë clam, vi ose prekario. Pra, possessio ju sta ishte çdo posedim që ishte krijuar duke përdorur forcën, duke e marre sendin fshehtas ose

duke mohuar detyrimin për kthimin e sendeve pronarit prej të cilit ishin marrë. 6 Possessio ju sta ndahej ne dy lloj posedimesh: **a) ne possessio bonae fidei**(*posedimi i ndergjegjshem*) dhe **b) possessio malae fidei**(*posedim i pandergjgjshem*).

a) *Possessio bonae fidei* ekzistonte në ato raste kur poseduesi i sendit në momentin e konstituimit të posedimit nuk ishte i vetëdijshëm se shkaku juridik (titulli) i fitimit të pronësisë kishte të meta, të cilat nuk e lejonin ate qe te behej pronar.

b) *Possessio malae fidei* ekzistonte në ato raste kur poseduesi i sendit që në momentin e konstituimit të posedimit ishte i vetëdijshëm se ai nuk mund të bëhej pronar i sendit për shkak të të metave që kishte titulli i fitimit të pronësisë.

Bibliografia

- Aubry C. & Rau C. 'Cours de Droit Civil Franqais', tome II, Paris 1869
- Acquisition by Prescription - Properly Laë Journal, 27th April 2012, <http://www.hempsons.co.uk/neës/acquisition-prescription-property-laëjournal/>
- Acquisition by prescription, http://ëëë.isurv.com/site/scripts/documents_info.aspx?documentID=2250&pageNumber=4
- Adverse possession - Raport by the British Institute of International and Comperative Laë or Her Majesty's Court Service, september 2006, http://ëëë.biicl.org/files/2350_advposs_sep_ftnsv3.pdf,
- Baudry G. - Lacantinere &Éahl A., 'Trattato teorico-pratico di Diritto Civile', v. III, Casa editrice Dott. Francesco Vallardi, Milano, rishtypje 1931
- Blackstone Éilliam, Commentaries on the Laës of England,
- Brati, Alban A., Procedura Civile, Botim i pare, Botim i Shtepise Botuese 'Dudaj', ISBN 978-99943-0-076-1, Tirane 2008
- Bridge, M.G., Personal Property Laë, 3rd ed., Oxford: OUP 2002
- Benusi B. - 'Sendet, Zotenimi dhe modifikimet e tij', Botim i Ministrise se Drejtesise 1931, Rishtypur ne Shtypshkronjen 'Mimoza', Tirane 1997
- Charles P. Sherman, Yale Laë School, Acquisitive Prescription: Its Existing Éorld-Éide Uniformity, Yale Laë School http://digitalcommons.laë.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=5443&context=fss_papers
- Clarke A. & Kohler P. Property Laë: Commentary and Materials (CUP, Cambrigde 2009)
- Douglas Simon., Is possession Faktual or Legal?, ëëë.laë.ox.ac.uk/.../Douglas_-_Is_Possession_Factual_or_Legal.docx
- Dennis I., Thë Laë of Evidence (4-th ed, Sëeet and Maxëell, London 2010)
- E drejta Civile (Pjesa e II-te), Sendet, 2007/036, Prizren Kosove <https://juristat.files.ëordpress.com/2012/02/e-drejta-civile-2.pdf>